

suppleret af en anden og ofte mere nærliggende mulighed, nemlig at en del skatte snarest er nedgravet af folk, der forlod deres hjem og ikke vendte tilbage fra deres rejse eller togt. Man kan ånde lidt lettet op på gotlændernes vegne; måske har de haft det knap så uroligt, som møntfundene hidtil har »vidnet« om. Kapitler om bosættelserne er nu begrænset til bosættelsen i England, og var det det mest provokerende i 1962, er det nok også her, Sawyer i størst udstrækning har måttet modificere sine teser og præstere nye argumenter for dem, han vil fastholde. Det er specielt navneforskerne Kenneth Cameron og Gillian Fellows Jensen, der med deres arbejder (for en del endnu ikke publicerede) har øvet indflydelse på Sawyer's opfattelse. Den er ikke fundamentalt ændret, han mener fremdeles, at bosættelsen alene skyldes relativt små hære og har haft et væsentlig mindre omfang end hidtil antaget, men den fremtræder nu mere nuanceret og sammenhængende.

Det afsluttende *Survey of the Viking Period* er helt nyskrevet, men som i første udgave er det forsøget på at give en i det væsentlige økonomisk forklaring på vikingetiden, der er det bærende. Forfatteren opfatter det arabiske sølv og i 11. århundrede specielt Englands rigdom, som han selv har dokumenteret i en mindre afhandling i *Transactions of the Royal Historical Society* 1965, som de afgørende faktorer.

The Age of the Vikings har hele tiden været en god og inspirerende bog, og man kan med god samvittighed fastslå, at med anden udgave er en god bog blevet bedre. Og alligevel, man kan ikke være så uenig med den reviderede Sawyer som med den originale, og det er skade.

Niels Lund

Ole Klindt-Jensen: Rejse i vikingetiden. (Berlingske Forlag, 1971). 148 s.

Før en historiker kan bruge en kilde, må han fastslå dens repræsentativitet, dvs. bestemme dens forhold til eller placering i den virkelighed, som han har taget op til undersøgelse. Formålet hermed er at klarlægge, hvilke spørgsmål kilden kan afløse svar på, om den kan belyse den valgte problemstilling og hvordan. Collingwood har jo lært os, at det er en fundamental synd at stille spørgsmål, som kilderne ikke kan besvare. At løse denne opgave kan være vanskeligt nok, hvor det drejer sig om skriftlige levner – den meste uenighed historikere imellem drejer sig jo netop om, hvorvidt et givet kildemateriale nu også kan bære de tolkninger, som lægges på det – men de største vanskeligheder volder utvivlsomt de ikke-skriftlige kilder, i al fald når man stiller dem spørgsmål, som ikke kan besvares umiddelbart ved iagttagelse af levnene. Er således stendysser og jættestuer vidnesbyrd om en indvandring i Danmark, eller er de blot resultater af kulturel påvirkning udefra? – Er nordiske vikingetidssager fundet i de baltiske lande og Rusland udtryk for en nordisk kolonisering, er de resultater af handelssamkvem eller blot følgen af kulturel påvirkning?

Det vækker derfor interesse, når Berlingske leksikonbibliotek, der jo tidligere har bragt vægtige små bøger om metodeproblemer inden for både arkæologi og historie, udsender en bog af en af vore førende arkæologer og vikingetidskendere, og man på omslaget og i indledningen læser, at han vil beskæftige sig med, hvorledes man stiller velovervejede spørgsmål og undgår problemer, som kil-

derne ikke kan løse. Man glæder sig, selv om det er et stykke arbejde, som først og fremmest kræver skoling i historisk metode, til at høre en arkæologs mening om, *hvad* man kan slutte af det arkæologiske materiale og *hvorfor* og måske navnlig *hvad ikke* og *hvorfor ikke*. Det kræver nemlig også et indgående kendskab til det arkæologiske materiale og de betingelser, hvorunder det tilvejebringes. Skuffelsen er derfor stor, når det viser sig, at Klindt-Jensen slet ikke forfølger sin lovende intention og tilmed synes at have haft svært ved at beslutte sig til, hvem bogen egentlig skulle henvende sig til. Den stiller på nogle punkter ikke ringe krav til læseren, der blandt andet formodes at kunne sin vikingetidskeramik på fingrene, på andre er den ganske populær.

Som ramme benyttes en rejse gennem vikingetiden, og deltageren forberedes ved en gennemgang af oldsagsmaterialet, hvor de typisk nordiske træk, de træk, der ude i verden vidner om nordboers tilstedeværelse, udpeges og karakteriseres. Her gøres visse metodiske betragtninger, f. eks. vedrørende arkæologiske dateringer, hvis vide spillerum i øvrigt hyppigt slås fast, og over hvad der må kræves, før man slutter til en nordisk udvandring, men uden konsekvens, og det meste er beskrivelser, hvor den ikke specielt kyndige læser vil savne illustrationer og grundigere forklaringer. Herpå berejses Skandinavien, de enkelte monumenter beses efter tur, og siden følges vikingerne til Øst-europa og sidst vestover. Under denne rejse er der mange muligheder for at bringe de opstillede metodiske principper i konkret forbindelse med materialet, men de forsømmes i en sådan grad, at man kommer i tvivl om, hvor alvorligt Klindt-Jen-

sen har ment det med det metodiske sigte; han forbryder sig tilmed flere gange selv mod dem, desværre altid uden argumentation. Det hele har et præg af tilfældighed.

Dette præg befastes ved, at bogen rummer et så stort antal fejl af forskellig art, realfejl, forkerte navne, sætninger, der er gået i kludder foruden rene trykfejl, at man får mistanke om, at den er blevet velhastigt til. Lad det være nok at pege på omtalen (s. 55) af det blysignet, som i 1906 fandtes ved Læborg Kirke ved Hærvejen. Den rummer både en afgørende realfejl og en forseelse mod det udmærkede princip, som Klindt-Jensen anbefaler, at man skal være varsom med at sætte arkæologiske fund i forbindelse med kendte personer eller begivenheder. Seglet bærer indskriften BALDVVINVS DVX FLANDRENSIV, og det sættes gerne i forbindelse med Balduin IV den Skæggede (988–1036). Klindt-Jensen skriver: »Hvis det tilhørte Knud den Helliges svigerfader, Balduin IV, giver det endnu en kontakt med en dramatisk tid«. – Man ser næsten for sig Knuds svigerfar, der jo havde andel i hans planer om et angreb på England, støve op ad Hærvejen i egen person og med sin kansler i følget – havde blot ikke Knuds svigerfar heddet Robert I Friseren (1071–93) og været sønnesøn af Balduin IV.

Niels Lund

Medieval Scandinavia. 3. (Odense University Press, 1970). 209 s.

Odense universitets nye publikation er tidligere budt velkommen i nærværende tidsskrift. Man er nu nået til 3. bind, og det fremgår klart, at denne nyskabelse har en funktion som engelsksproget publiceringsforum for